

Äktenskapet - på livstid eller på uppsägning? : en ljungande vidräkning med...

Bergegren, Hinke,

46 fd br.

National Library
of Sweden

Äktenskapet

på livstid
eller på
uppsägning?

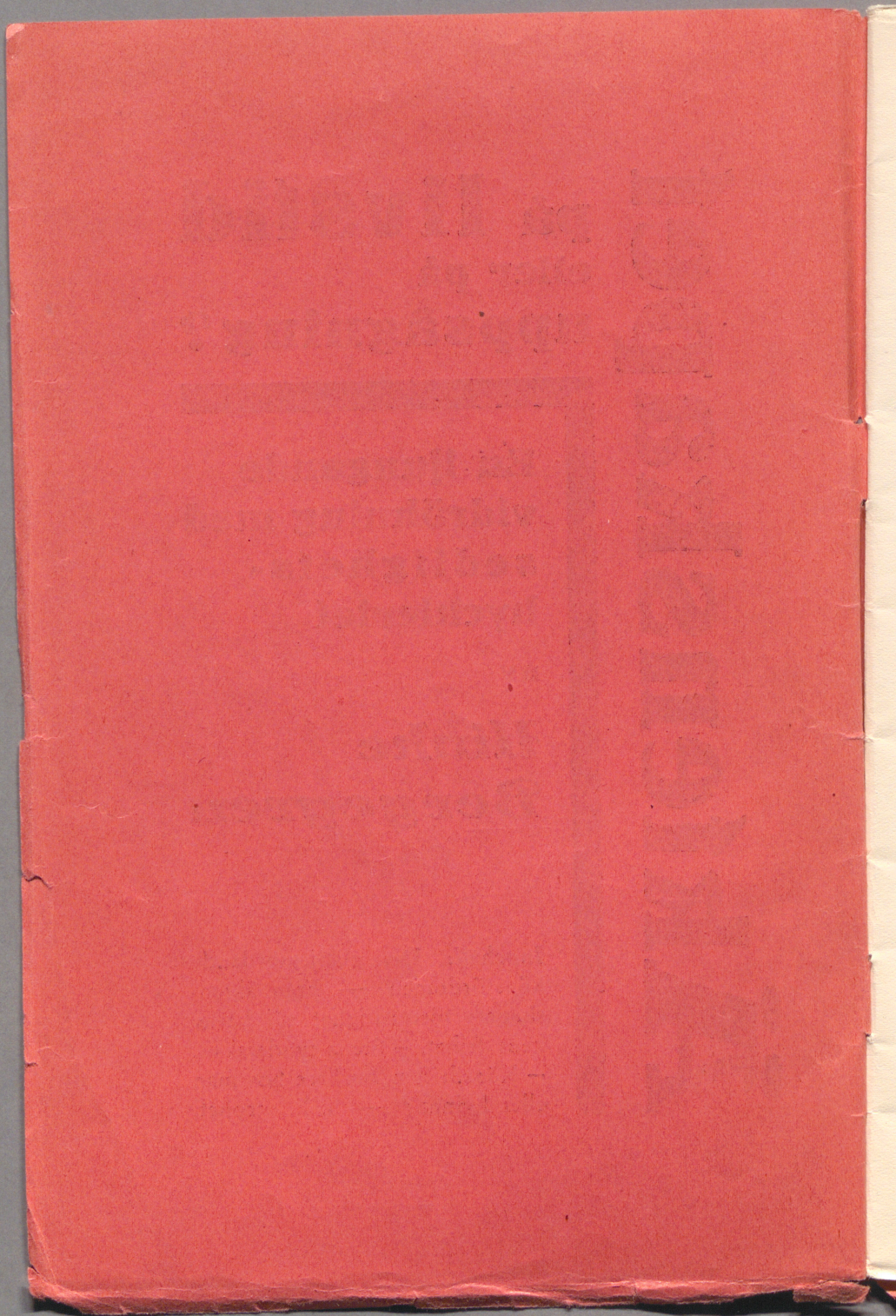
En ljungande
vidräkning med
sedlighets-
hyckleriet

av

Hinke
Bergegren

Innehåll: Den glädjemördande
könsfördomen. — Från äkten-
skapets förträfflighet till kärle-
kens frihet. — Stena synderskan.
— Könsdriften starkare hos man
eller kvinna? — S. k. otrohet.

Med
"Könsförh."
(Bn)

ÄKTENSKAPET —

PÅ LIVSTID ELLER
PÅ UPPSÄGNING?

En ljungande vidräkning med sedlighetshyckleriet

av

HINKE BERGE GREN

I.

TR. BOKEN, STOCKHOLM 1931

AKTENZUSAMMENFASSUNG

AM 15. DEZEMBER 1911
IN DER VERSAMMLUNG

DER VEREINIGTEN KÖNIGLICHEN UND PREUSSISCHEN
KONZERNEN

IN DER PERSON DER
HERRN VERWALTUNGSRÄTHERN

IN DER PERSON DER VERWALTUNGSRÄTHERN

Den glädjemördande könsfördomen.

En olycka över alla olyckor är, att människorna ännu fortsätter krypandet för auktoritet, tradition, gamla fördomar. Hyckleriet sättes alltjämt i högsätet. På det sedliga området smyger det som en förgiftning, neddragande, smutsande allt som till könslivet hör. Vad under då, att snuskeriet grasserar?

Naturlig glädje mellan man och kvinna stämplas som synd, som något dåligt och skamligt. Undrar någon då på, att onaturligheten florerar?

Den gamla könsliga fördomen är det nödvändigt att undergräva, ifall individerna ska fritt kunna utveckla sig, deras lycka inte hämmas, stäckas, grusas; ifall livets glädje skall såsom ett rikt, varmt solljus få tindra och lysa över människornas längtande, skälvande hjärtan. Vad är naturligare än att i den vaknande nutiden det löpes till storms mot den gamla sedelagen, som kvävt så många fröjder och vållat så mycken smärta!

Ingen hemsk gud har krävt flera offer än den glädjemördande könsfördomen. Det är inte en dag för tidigt, att en upplyst opinion på allvar reser sig upp emot den, skakar bort asketismens tvångströja och sliter i stycken hyckleriets lysande trasor.

För att nå dit är emellertid första villkoret, att kunna fördomsfritt, utan frivolt skämt såväl som utan några hysteriska utbrott, diskutera könsfrågan. "Vad har den naturliga, nödvändiga och berättigade avelseverksamheten gjort människan, eftersom man inte vågar tala där-om utan att blygas?" frågade redan den franske filosofen Montaigne på 1500-talet. Den stora allmänheten har ännu inte lärt att se saken allvarligt. Och de gamla sedlighetsivrarna fortsätter alltjämt att gripa till samma slag-

ord: smuts, djuriskhet, etc. mot varje friare åskådning.

Människornas kärlekslycka främjes inte med årtusenden omtuggade moralbud. Allt flera och flera, både kvinnor och män, har börjat komma till insikt därom. Det finns alltså något hopp om en verklig lösning av det betydelsefulla problemet: förhållandet mellan man och kvinna.

En uppfattning av detta förhållande som skulle kunna karaktäriseras så: engifte med krav på absolut trohet, åtminstone för hustrun; för männen är könsungämsa en nödvändighet, således tillåtet även utom äktenskapet; för de ogifta kvinnorna däremot vid strängt straff, nämligen vid förlust av heder och socialt anseende, förbjudet — en sådan uppfattning synes väl vara så stridande mot naturen, mot all rättvisa och rättfärdighet, att den inte gärna borde kunna räkna stort antal anhängare. Och likväl är den den sedliga uppfattningen hos s. k. civiliserade, den allmänna hos oss såväl som hos många andra folk.

Under mannens envælde har detta åskådningssätt kunnat bli rådande; i och genom att utströ smicker och lovord som premier åt de "kyska" och "rena" bland kvinnorna har det lyckats att hålla det vid makt.

Förvisad till den husliga härden har kvinnan nödgats att väl sköta om sin ära, d. v. s. sin "kyskhet". Hennes enda skatt, såsom det hette, och med rätta. Utan den som inträdeskort eller säkerhet ägde hon ringa utsikt att slippa in i äktenskapet. Och vägrad tillträde till livet utom hemets tröskel måste en hennes högsta strävan gå ut på att hamna där, i livstidsförsörjningen.

Att det följaktligen varit männen, som dikterat köns-sedlighetsbudet, är lika begripligt som att nu, i våra dagar, då snart sagt alla banor öppnats för kvinnan, alla möjliga mer och mindre inkomstbringande sysselsättningar står henne till buds, att, säger jag, mannens i denna fråga bestämmanderätt, hälst som han så tarvligt missbrukat den, inte nu längre opåtalat antages, utan att andra nya sedlighetskrav måste i än högre grad göra sig gällande,

då mans och kvinnas lika ställning i samhället börjat erkännas.

Det levande livet bryter igenom fördomarnas skrank.

Från äktenskapets förträfflighet till kärlekens frihet.

Sedlighetsfrågans utveckling kan man rätt väl följa i skönlitteraturen. Gång efter annan under århundradenas lopp har den dykt upp där och diskuterats. I den svenska litteraturen skedde det länge på rim och meter.

Redan i bröllopskväderna (under 1600-talet), däri skämt och tvetydigheter flödade, blev naturligtvis det heliga äktenskapets förträfflighet högt prisad. Så här låter det i en strof från 1645:

*"Ja, äkta säng är söt, så söt som sockerkaka,
Vill du det icke tro, så kan du derpå smaka;
Så söt som bästa vin, som socker uti bier,
Om sommarn god kallskål, om vintern malvastier."*

Men liksom det finns folk, som inte tycker om socker i öl, så finns det också många, som inte har smak för den äkta sängen, utan finner den för trång. Bäst är kärlek utan präst, sjunger poeten J. G. von Beijer, ty, tillägger han, den ogifte är alltid "älskader och fägnad med stor längtan". Hur ser inte en äkta man "förstämder ut, går tankfull och surmulen, i allt sitt väsende osnygger och ovulen". Och osannolikt är inte, att han kommer i "den krönte hop" . . . Ja, i ett annat bröllopskväde liknas äktenskapet vid ett "perpetuellt arrende, där mången slöt kontrakt förr än han godset kände."

Samuel Columbus, en personlig lärjunge av Stjernhjem, den svenska skaldekonstens fader, skildrar i en dikt Jupiters och Junos strid, huruvida kärleken frisker upp och kvicker mer upp mannens än kvinnans hjärta, — en fråga som inte är löst än i dag.

I allmänhet är dock den tidens poeter av den mening,

att — för att tala med Lucidor — äkta makar "skola hålla hjärtliga tillhoppa", att "de två som nu sig sammanpara, till året måtte tre eller fyra vara".

Emellertid uppblussade år 1712 en verklig strid de skilda åsikterna emellan. Runius säger i ett bröllopskväde det året, att "Gå ogift är förgift". Folk behövdes i Karl den tolfte-krigstiderna, massor gossebarn var särdeles välkomna att växa upp till fosterlandets försvar.

Med anledning av Runius' äktenskapsförsvar uppstod en väldig poetisk polemik.* "Ack, lycklig är den man, som en god hustru vinner", utropar samma poet, som svarar: "mer lycklig är dock den som ingen har". Eller det sjunges prisande, att "intet är så ljuvt som till att vara kär", då från lyckligt ungarlshåll det heter: "intet övergår sin frihet att bevara". O. s. v.

Samuel Triewald lade sig i striden med sitt vackra poem "Gamla jungfrurs beröm", däri det sägs rent ut: "Hur kan uppå den mö med skäl full sägas stort, Som tidigt göra vill, vad hennes moder gjort?" Varför har endast karlarna rättighet att älska fritt, "som kunna käre-stor så tidt som lintyg skifta" och "gilja utan krus, med pudrad blond peruk, med näsan full med snus". Bär dygden hos dem då "olika namn? Är det hos en berömd som androm är en skam?"

Redan i början av 1700-talet fanns således klokt folk som insåg dubbelmoralens orättvisa och falskhet. Triewald ville dra en lans för likställighet mellan könen även i avseende på kyskhetskravet.

*

Samma mening kom också att förfäktas av flera poeter i slutet av århundradet. Sedlighetsfrågan väcktes nämligen då på nytt. Och bland andra var det ingen mindre än en av vårt lands största skalder, Johan Henrik Kellgren, och en av våra främsta diktare, Anna Maria

* "Det Carolinska Tidevarfvets Komiska Diktning" av Ewert Wrangel.

Lenngren, som dristade kasta handsken emot könslig fördom och hyckleri.

Läs t. ex. Kellgrens ståtliga kväde vid mamsell Dubois' död.

Mamsell Dubois hade ingalunda varit någon s. k. ren jungfru; ack nej, hennes vackra kropp hade tillfredsställt mången mans heta trängtan, hennes glada sinnlighet hade tjusat otaliga, och själv hade hon fröjdats åt mången mans lågande omfamning, — om denna den yra kärlekens lyckliga dotter skrev Kellgren vid budskapet om hennes död (här anföres en del av dikten):

*Erato och kärleksgudar,
Gråten: Dubois lämnat er.
Höljen er med sorgeskrudar,
Klagen: Dubois är ej mer!*

*Ja, edra tårar billigt falla
På nöjets och behagens grav;
Sitt hela liv hon åt er dyrkan gav,
Hur skulle ej dess död er tacksamhet befalla.*

*Och dygd, du alla tidens dygd,
Du, som till båda kön ditt välde lika sträcker,
Giv även du förutan blygd
En suck åt hennes stoft... Men ack, jag mig förskräcker.
Av möar vilken tandlös hop
Jag mot mig rusa ser! Vad kärva smäderop!
Vad rodnad deras skrynklor täcker!
Vestaler! furier! ack jag ber,
För allt i världen stillen er:
Man visst med värdsam blick er sälla möda ser,
Att dessa svaga fat i helgelse bevara,
Som kanske aldrig stått i fara;
Det är en dygd, som gör er ganska gott:
Men ha ett ömsint bröst, och göra gott åt andra,
Är heller ej en dygd att klandra,
Och denna dygd var Dubois' lott.*

För dem, som förstår svenska och förstår att skatta vårt härliga språk i poesi, behöver man inte tillägga ett ord om denna kvickt elaka och mänskliga dikt. Men Kellgren visste, att de många är för fördomsfulla och

dumma att fatta ett sådant kvädes poesi och dess sanna mening, därför bifogade han till sången en not, varur jag vill citera följande:

”Det är en grym orimlighet att tillräkna det svaga och alltid anfallna könet som det grövsta och ett oförlåtligt brott, vad *vi* ej en gång hos oss själva behaga räkna för en svaghet, utan snarare en förtjänst. Antingen gives det ingen dygd eller ock är den gemensam för båda könen; och en hederlig flicka bör betyda detsamma som en hederlig karl. Kan då ej ett fruntimmer falla annorlunda än baklänges? frågar den vise Young. Och varifrån häröra så många olyckliga äktenskap, om icke därav, att kyskheten är den enda dygd, vartill en flicka uppfostras; och då hon med mycken möda kan bevara densamma, tror hon sig därigenom vara frikänd från alla övriga skyldigheter: såsom ädelmod, godhet, välgörande, vettighet, vänskap, sedlighet. Det är likväl dessa dygder, vilkas utövning gjort den vackra Dubois förtjänt att kallas dygdig. Fördomar och skrymteri ska ropa häremot; men de överröstas av flera hennes landsmän, som rönt hennes hjälpsamhet; de överröstas av tvänne av hennes levande älskare, av vilka hon frälsat den ena från gäldstugan och till den andra testamenterat all sin egendom.”

Ett tjuvrapp mot hyckleriet som biter än i dag!

*

Och knappast mindre skarpt, fast med satirens glada leende avslöjar fru Lenngren den gamla humbugen i sin skälmska dikt ”Rosalie”.

Ideligen hade Rosalie hört sin mor tralla på den kära visan, att ”dygd är största skatten”. Nu är modern död, och Rosalie står ensam i världen. Hon svalt, men blev dock ett fromt och lydigt barn. Då hände, att glädjens dotter for förbi henne. Hon vräkte sig i lyx, och kastade till Rosalie en fräck fråga, om dygden lönar sig.

Rosalie följde nu hennes spår. Då hör hon sedelärens tolk, som bannar och ropar, att nu är det slut för henne med sinnesfriden, men Rosalie svarar:

”Visst ej — jag lärt förstå:
Man vilar bättre här i tiden
På ejderdun, i skygd av siden,
Än på en bädd av strå.”

Har hon då inte tänkt på, frågar moralpredikanten, hur föraktad hon skall bli av de dygdiga? Ack, det bekymrar henne inte det minsta, ty, säger hon,

”Jag hämndens vällust får:
Min segervagn — fröjd att det tänka —
Skall dygdens dotter fullbestänka,
Där hon i trasor går.”

Sedelärens tolk hotar till sist med, att en gång kommer döden, vilket emellertid inte heller tycks förskräcka Rosalie, för då tänker hon bättre sig.

Därmed slutar den djärva sången, som senare hycklande tider rynkat på näsan åt, mumlande något om att fru Lenngren saknat känslan för yttre anständighet. Så har domen kommit att lyda över hela den tiden, därför att den mera fördomsfritt och öppet talade om förhållandet mellan man och kvinna.

I Stockholmsposten, som började utgivas 1779, förekommer i de första årgångarna starkt polemiska inlägg i sedlighetsfrågan, i synnerhet med anledning av då och då införda flyktigt lekande oden av ”den sinnliga kärlekens sångare”. Ärligt och med frisk glädje sjöngs det ut. Längre tjutes det också i den svenska litteraturhistorien, t. ex. av de stora professorerna Malmström och Ljunggren, om den gustavianska tidens ”brist på offentlig anständighet eller rättare offentlig blygsamhet.”

Kellgrens hätska litterära motståndare, den snillrika Thomas Thorild, författade en avhandling i kvinnofrågan, den dristigaste, mest revolutionära som någonsin sett dagen i Sverige. ”Om kvinnökönets naturliga höghet” är

som en profetia, ett det mänskligaste dokument. Thorilds uttryckssätt låter främmande för vår tid, men den förnuftiga meningen och rättvisan däri slår oss särskilt starkt, då vi betänker, att det är ord som nedskrevs för nära hundrafemti år sedan. Det torde vara nog med ett citat:

"Det är alltför klart", sade Thorild, "att samma fånighet eller skamlöshet, som det vore att betrakta en karl blott i egenskap av en *Han*: samma fånighet eller skamlöshet är det dock att betrakta en kvinna blott i egenskap av en *Hon*. Då likväl en kvinna, enligt naturens gudomliga ordning, är:

1. En *förståndig varelse*: med all en sådan förståndig varelses rättighet och höghet.

2. En *människa*: med alla en människas rättighet och höghet.

3. En *medborgare*: med all en medborgares rättighet och höghet.

4. En *vän*: för sina vänner.

5. En *släkting*: för alla sina släktingar.

6. En *husmoder*: för hela sitt hushåll.

7. Och änteligen och allra sist en *Hon*, en älskarinna för en viss lycklig karl, eller, om ni hellre vill, en hustru."

Älskarinna eller hustru, det kan vara detsamma. Vigseln betyder intet. "De mesta gifta sig med äkta ståndets ceremonier, stå, och tråkiga komedi för världen — och ej med den älskade", skrev Thorild redan i sin ungdoms dagbok. När han så träffade sin stora kärlek, levde han hängivet i flera år tillsammans med sina barns mor, innan han kunde förmås att låta kyrkligt stämpla förhållandet. Vigseln är en tom ceremoni, det är likställigheten mellan parterna samt deras ömsesidiga känslor som är det avgörande, förkunnade Thorild, och följde sin lära.

Omkring ett halvt sekel senare framträder åter en snillrik, originell skald och reformivrare, som reser samma krav. Det konventionella har emellertid sedan Thorilds tid trängt starkare fram här i landet. Hyckleriet har krupt upp i högsätet. Den kära anständigheten har vänt

tillbaka. Ett angrepp mot äktenskapet besvarades nu med allmänt, ilsket tjut. C. J. L. Almqvist fick erfara det.

År 1839 utgav Almqvist sin tendensnovell "Det går an", vari skildras ett kärleksförhållande mellan Albert och Sara, vilka beslutar att leva tillsamman utan att låta viga sig. De anser, att deras förhållande skulle vara mindre rent och sant, så vida det inte bleve fullkomligt fritt. Unge Sara är av den mening, att kärleken mellan en man och en kvinna bör aldrig göras beroende av sammanboing eller hushållning. "Jag tycker, det är bäst, att aldrig flytta ihop, det får jag säga." Och på sitt enkla rättsframma sätt ger hon skäl för sin djärva uppfattning: "Att jag skall pina en annan ända innerst i helvete, eller en annan skall köra mej dit in, det är onödigt."

"Det går an" kom som ett dunderslag. Almqvist hade förut i "Amorina" och i "Vad är kärlek?" uttalat delvis liknande åsikter, utan att det väckt minsta allmänna uppseende. Nu vart det skandal. Sinnena upprördes av den mot allt vad konventionellt heter fientliga tendensen, som skymtade i berättelsens titel, och som av författaren själv utlades: att det må stå dem fritt, som vill "uppbygga hjärtats heliga himmel med varandra". Det restes en ursinnig storm mot "Det går an". En litterär fejd uppstod, så hänsynslös som aldrig tillförne eller senare i vårt land.

Förutom ett otal tidningsartiklar såg sex, sju följskrifter dagen, den ena mer enfaldig än den andra.

V. F. Palmblad, författare och politiker, förde an. Skulle vare kvick, sökte efterlikna Det går an-stilen och slutade sin berättelse med, att Albert och Sara förenas genom det heliga äkta bandet. (Otvunget kommer man att tänka på Almqvists originella och träffande uttryck om vigseln: slängkappan över nedrigheten.)

I en ännu löjligare motskrift av den finska publicisten J. V. Snellman gör Albert en resa till Stockholm, där han snart blir förälskad i Celestine. Hon håller på samma erotiska frihet som den stackars Sara, vilken nu övergiven borttvinar i lungdot. Och på en gata i huvudstaden stöter Albert på sin egen son, som går och tigger. Albert drän-

ker sig. Celestine blir prostituerad och slutar på tukthuset.

I samma stil fortsatte August Blanche, fast ännu simplare. Albert har i hans berättelse givit sig i väg till Finland, blir skådespelare, numera en fullt utsprucken Don Juan. Har två älskarinnor med på turnén till Sverige, kommer till en stad där han återser både Sara och Celestine, vilka lever i fria äktenskap, samt träffar även sin son Adam, som är tjuv.

Är det inte tillräckligt? Och samma Blanche talar om "Törnrosörfattarens kurhusnovell"!

Den enda av följskrifterna till "Det går an", som kunde tagas allvarligt och tillerkännas en viss betydelse, var Israel Hwassers "Om äktenskapet", en ganska utförlig och av varm övertygelse uppburen avhandling, fast så fördomsöverfull, att knappast någon annan än en läkare eller en präst kunde ha skrivit den. Hwasser var läkare.

Även tidningspressen kastade sig nästan lika ilsket över Almqvist. Som exempel på stridssättet och vilka argument man sköt fram, är det nog med följande citat ur Söndagsbladet: "Nymferna på Går-an-husen i staden ha överenskommit att, för betygandet av sin tillfredsställelse med Går-an-prästens läror, i sina sakristior uppsätta hans porträtt."

Att Uppsala domkapitel stämplade "Det går an" som vådlig för sedligheten, torde knappast behöva nämnas.

Däremot må här tilläggas ett par anmärkningar om Almqvists egen ståndpunkt. Det förefaller som om skallet haft någon verkan. Han blir smått svävande, vacklande. I sista upplagan, som han utgav av "Det går an", förnekar han, att novellen har någon som helst tendens. I ett brev till en vän biktade han, "att det alldeles icke är fråga om att *riva omkull* äktenskapet, nämligen det rätta, utan att *bygga upp* det". Och i "Det europeiska missnöjets grunder", som följde på "Det går an" och där Almqvist åter tog upp äktenskapsfrågan, betonas att varje förhållande "är okyskt, orent och fördömligt, därest icke

sinnet adlas av andlig kärlek". Angreppet gäller inte längre det ceremonihelgade äktenskapet, dit även det borgerliga hör, utan varje förbindelse mellan man och kvinna som inte är ingången av samt vilar på kärlek. Samma mening således som på det livligt debatterande 80-talet kom att spela sådan roll i den nordiska skönlitteraturen.

Stena synderskan!

Var gång ett nytt sedlighetskrav framträder, mötes det av den gamla könsmoralens väktare med ett: "ni vill neddraga människan till djurens ståndpunkt" eller "det är alldeles som hos aporna" o. s. v. Så länge det fortsättes med slika argument firar hyckleriet orgier, under mängdens bifall viftande med sedlighetens granna svans.

I stället borde huvudfrågan vara: hur främjes människornas lycka i detta hänseende bäst? Och den nästa: hur skall det kunna bli möjligt att motarbeta den onaturlighet och överdrift som än snärjer sinnena så starkt?

För att kunna lösa frågan, hur den överdrivna liderligheten skall kunna motarbetas, måste man naturligtvis först vara på det klara med, vari grunden till det nutida onda ligger. Och lätt skall man då märka, att det har sin rot däri, att allt vad som till könslivet hör har fått en stämpel av fulhet, synd, snusk, som gör att det blivit och blir betraktat såsom något nedsättande för oss människor. Det får inte ens talas högt och allvarligt därom. Som Mefistofeles säger till Faust:

*"För kyska örat får man ej förklara
Vad kyska hjärtat ej kan utan vara."*

Visserligen har en glädjande förändring småningom genomförts. Nu kan och får ämnet diskuteras; fast ömtåligt heter det alltjämt, en viss hemlighetsfullhet råder, en envis motvilja att låta vad naturligt är komma till sin rätt; låta vad naturligt är också betraktas, erkännas som naturligt — först därigenom skulle man dock nå målet,

5

som är att förkväva liderligheten, roten till överdrift, och väcka till liv en stark och sund sinnlighet, erkänd för både man och kvinna.

*

Klart måste det stå för envar, som söker fördomsfritt tänka sig in i frågan, att människornas kärlekslycka kan inte byggas på en moral för mannen och en för kvinnan, med frihet för den ena, med straff för den andra. Att undergräva dubbelmoralen, därpå bör vår första strävan gå ut. Vi måste alla lära inse, hur ynkligt orättfärdigt det är, att stena synderskan.

Visserligen vill man försvara det med, att så har det alltid varit. Men det är inget försvar. Och inte heller riktigt. Hos många folk, allt intill vår tid, har en sådan galen uppfattning gjort sig gällande, det är sant. Och ett av det tydligaste bevis på kvinnans underlägsna ställning är just, att hennes könsliga renhet, kyskheten, så ganska allmänt i skilda land och tider blivit betraktad och ansedd såsom hennes största, allt uppslukande dygd.

Redan för mer än hundra år sedan skrev en svensk författare i tidskriften "Läsning i Blandade ämnen" om ordet dygd: "Det är märkvärdigt, att ett ord kan, blott genom olika tillämpning till särskilda människoslag, få tvänne så olika bemärkelser som detta har. Om jag säger: en dygdig man, så menar jag en efter sedelärans grunder rättskaffens man, och om jag säger: en dygdig hustru, så gör jag intet annat än nyttjar en belevad fras, för att utmärka att dessa damer är kyska. Sådant är brukets nyck."

Och man har fått kvinnorna själva att tro det falska talet, det är det värsta. Jefthas dotter bad om och fick två månader till att begråta sin jungfrudom. Ett annat av de heliga bibliska fruntimren, som blev änka, sörjde mera över förlusten av sin jungfrudom än att hon mistat sin man!

Rena jungfrur tycks alltid ha åtnjutit gudarnas särskilda ynnest.

Så har, som sagt, förhållandet varit även hos en del ociviliserade folkslag. Brist på kyskhets hos kvinnan betraktas som en skam, ett brott. Bland sydslaverna har en s. k. fallen flicka förlorat nästan alla utsikter att bli gift. Hon är, heter det, föremål för allmänt förakt och bestraffas ofta på ett mycket barbariskt sätt. Hos mexikanerna ålades kvinnan sträng kyskhets före såväl som sträng trohet i äktenskapet. Flera negerstammar fordrar likaledes, att bruden skall vara orörd. På Guldkusten vill friaren inte "ge henne krittan", d. v. s. vill inte beströ sin kärestas huvud, hals, skuldror och bröst med ett tjockt pulver av krita, för att i denna vita skrud föra henne ledsagad av sjungande flickor genom gatorna, förr än han erhållit visshet om hennes "renhet". Där fortlever även den ganska egenomliga bestraffningen, att den förfördas väninnor och grannkvinnor överhöljer henne med smuts och dy samt släpar henne under smädelsor till stranden, där hon stöts i vattnet. Därmed är hon renad och kan obehindrad vända hem, då hon av en prästinna smyckas med magiska kedjor och papegojfyädrar, på det att lyckan framdeles må le emot henne. Förföraren måste gifta sig med henne och — allt är glömt.

Flera resande berättar, att det finns folkstammar i Östafrika, som går så långt i sin omtänksamhet om dygden, att de utsätter den unga kvinnans kropp för ett brutalt försiktighetsmått, nämligen hopsyendet av slidan. Hos kabylerna tillåtes inte heller något som helst könsligt förhållande utom äktenskapet; om ett barn blir följden, dödas det med modern. I Loango är de så sedliga (eller: försiktiga är kanske det riktigare ordet) att flickorna får blott i sin mors närvaro tala med en man.

I Gamla testamentets tid dömdes strängt en kvinnas s. k. felsteg. På männen ställdes ingalunda samma sexuellt sedliga krav; tvärtom var opinionen, då liksom nu, synnerligen slapp när det gällde dem. För den ogifta kvinnan däremot var det ej endast berömligt utan ett påbud att inte ha "känt någon man".

Förförandet av en flicka var hos de gamla judarna ett brott mot — observera! — sjunde budet; ty kvinnan hos dem (även den fria) betraktades ej som en person, utan som en egendom. Den man, som bröllopsnatten fann, att bruden inte var jungfru, kunde förskjuta henne, ja, om de älste dömde blev hon stenad.

I Persien och Tscherkesien, hos många av Afrikas folk och i Kina och Arabien måste bruden likalades vara jungfru, och hon tillbakaskickades till föräldrarna om hon inte befunnits vara det. Bland aztekerna och flera stammar på Guinea och i Malajiska arkipelagen råder samma höga moral — för kvinnan. Denna uppskattning av jungfrudomens värde är sålunda gemensam för en del folkslag, både civiliserade och ociviliserade.

Betecknande nog faller domen hårdast över den ogifta kvinnan ifall havandeskap skulle inträda. "Under de 15 år jag vistades på Grönland", berättar Egede, "hörde jag inte att mer än två eller tre unga kvinnor skulle ha fått barn som ogifta, emedan sådant betraktades som den allra största skam". De unga kvinnorna bland kalmuckerna och även bland zigenarna lär sätta sin stolthet i att ha galanta äventyr, dock får det inte bli följder, för då är de vanärade. På Nias (i Malajiska arkipelagen) bestraffas en flicka, som blir havande, med döden. I sanning betecknande, att beviset, att kyskhetens bud ej hållits i ära, skall väcka sådan fördömelse! Fast man kan ju lätt förklara det: det är familjeegoismen som upprörs över, att en ovälkommen pockar på mat. Den höga moralen var det inte fråga om, utan att ingenting hände, d. v. s. att det inte blev följder, d. v. s. att de skulle vara försiktiga. Samma fordran som än i dag borde vara gällande.

*

Hos naturfolk i allmänhet var det emellertid en ganska utbredd sed, att könen före äktenskapet åtnjöt den fullständigaste frihet i umgänget med varandra. Hos Chibcka i Centralamerika resonerade man som så, att brudens

jungfruskap bevisade, att den stackars flickan inte hade kunnat väcka någon annan mans kärlek! Och "i den australiska horden, liksom för övrigt i flertalet vilda samhällen", skriver Letourneau i sitt stora moralhistoriska verk, "råder den kvinna eller flicka, som är fri, över sin person såsom hon vill, och utan att det faller någon in att förargas däröver. Ty man knyter ingen föreställning om något dåligt till de könsliga förbindelserna i och för sig."

Lubbock berättar, att hos nyzeeländarna lämnades stor frihet åt flickorna före giftermålet; detsamma gäller in-födingarna på Tahiti.

I "Das Weib" av Ploss anföres otaliga bevis för, att hos många folk ställer varken lag eller sed några hinder i vägen för könsumgänge mellan ogifta. Och den tyska etnografen Müller meddelar, att hos folket som bor på sydligare delen av halvön Kamschatka, såväl som bland Sydamerikas invånare lade man ingen vidare vikt vid den unga flickans kyskhet. Även Fr. von Hellwald, den ivrigaste försvararen av den kristna moralen, skriver i sitt stora etnologiska arbete, att hos vilda folk existerar oftast inga skrankor i umgänget mellan de ogifta av båda könen, vilken frihet gäller som så självklar, att ej minsta fläck vidlåder henne. Det kunde dock vara en skam för henne, om hon alltför ofta bytte älskare.

Hos samojederna fäster man sig inte heller vid, om hon före äktenskapet förlorat sin oskuld, såsom det heter: hon är lika fläckfri och ren som vilken som helst som inträder "orörd" i äktenskapet. Däremot måste förföraren böta, i det han skall till hennes föräldrar lämna en gottgörelse, bestående av ett visst antal renar. Samojederna utgår tydligen ifrån den förutsättningen, att mannen är den skyldiga till "felsteget".

Herodotos, det gamla Greklands äldsta historieskrivare, berättar om gindanerna, att "deras kvinnor bär vid fotknölen många läderband, emedan, som man påstår, de för varje man som legat när dem, virar ett band om benet, och ju flera band en kvinna äger, ju mer anseende har hon såsom den där varit älskad av de flesta". Kvinnorna

i Tibet åter får en halsring av sin älskare, och ju flera sådana ringar hon kan uppvisa, dess mer glänsande firas hennes bröllop.

På ön Cypern sålde sig flickorna till de sjöfarande främlingarna, och de pengar som flöt in lades i en gemensam kassa, varur de giftaslystna fick sin hemgift. Sagan på Cypern förtäljer ju också, att gudinnan förvandlade de motsträviga bland flickorna till stenar, — vad under då, att de så villigt lydde!

Vissa resande och forskare vill göra troligt, att umgänget med europeerna skulle bära skulden till de vilda stammarnas "förfall", att sådan okyskhet inte förut varit känd, utan att "det onda nästan uteslutande har sin rot i den vita mannens osedlighet och i den vita mannens dryckenskap". Är det fråga om den råa liderlighetens överhandtagande bland vissa vilda folk, är detta mycket troligt, ty de kristna våldsverkare, som med missionärer, krut och brännvin utbrett civilisation till hedningarna, kan nog skryta med tämligen rymliga samveten. Men den frihet, som bland vilda folk i allmänhet lämnats åt flickorna före giftermålet, har alls intet med sådan sedeslöshet att skaffa, utan har sin grund i naturlig instinkt samt är, med kanske ofta förekommande överdrifter, mänskligt sett vida högre, rättvisare och ädlare än civilisationens dubbelmoral.

*

Föreställningen att synderskan alltid blivit stenad är således, som vi sett, falsk.

Hos de s. k. civiliserade folken har den däremot härskat. Trots Jesus-sagans vackraste berättelse, den om äktenskapsbryterskan, kunde de kristna aldrig lära sig humanitet, utan har i årtusenden inte kunnat komma bort från stenkastningen. I det upplysta Sverge tycks det, allt från begynnelsen, även ha varit så. Den kvinnliga kyskheten har här alltid stått högt i kurs. Åtminstone har landets myndigheter i århundraden svärmat för lagar mot

den lede otuktsdjävulen. Med vilket resultat är lätt att förstå.

Före 1694 var straffen för lönskaläge växlande i olika landskap. Än dömdes "konorne" till halvp parten så stora böter som manspersonerna, nämligen till 20 mark silvermynt; än var de, kvinnorna, inte belagda med några böter alls, "hafvandes man hållit för straff nog att de sin ähra mist"; och i andra landsändar fick mökränkaren böta både för sig och henne o. s. v. Men nyssnämnda år — 1694 — heter det i Svea hovrätts brev om de personers straff, som begår lönskaläge: "Alltså och emedan hans kungl. maj:t vår allernådigste konung för så mycket bättre ordnings skull samt till sådana synders vederbörliga bestraffande, har i nåder gott funnit och förordnat att hädanefter en likhet överallt skall iakttagas." Till kyskhetens fromma bestämdes nu böterna till 40 mark för mannen, 20 för kvinnan, förutom kyrkoplikten.

Denna förordning utfärdades i januari. Men redan i maj hade man fått erfara, att det fanns så stora syndare, att de gjorde sig skyldiga till det svåra brottet mer än en gång, — det hade vår nådigste konung och Svea-hovrätts-herrarna omöjligt kunnat tänka sig! Ett nytt lagpåbud blev av nöden, som gav en smula påbröd för andra och tredje gången. "Men fjärde gången löper han gatulopp och förvisas ur staden eller häradet men hon slite ris och förvisas likaledes; och den, som icke orkar böta, pliktar med kroppen" (d. v. s. med häktelse på vatten och bröd).

Med fjärde resan stannade det således. För ett vidare upprepande av brottet påbjöd de visa lagmakarna inte något straff; förmodligen — har någon anmärkt — emedan de ansåg en sådan förbrytare oförbätterlig!

I de första årtiondena av 1700-talet arbetade en särskild lagkommission, som bland annat föreslog en del ändringar i Missgärningsbalkens sedlighetsparagrafer. Prästeståndet var emellertid missbelåtet. Vid 1731 års riksdag föredrogs dess skriftliga anmärkningar. Straffet för lönskaläge måtte ansenligen skärpas, ty, så lydte motiveringen, "av blotta 14 dagars fängelse vid vatten

och bröd varder lättfärdigt folk från lösaktigt lägersmål icke avskräckt i ringaste måtto". När därvid upplystes, att lagkommissionen ingalunda glömt kyrkan, i det mannen skall till kyrkan giva 4 daler och kvinnan 2 daler, så teg vördig prästerskapet. Och dock heter det, att det är förbjudet "bära skökolön i herrans hus."

Denna kära penning fick kyrkan behålla även i rikslagen av 1734. Däri dessutom stadgas böter eller fängelse vid vatten och bröd som straff för s. k. otukt. Med några mindre ändringar — k. förordningen av den 10 april 1810 t. ex. tog i betraktande "de åtskilliga omständigheter, som kunna föranleda till mildring av straffet för lägrad kvinna", — förblev den lagen gällande ända till 1864, då vår nuvarande strafflag såg dagen.

Först med den uppgav de svenska lagstiftarna de mån- ga århundradenas lönlösa försök att med straff mota otuktsdjävulen. Men kvar står alltjämt i vår lag olika dom över kvinna och man, som brutit kyskhetsbudet. I Giftermålsbalkens 13 kap. 7 par. heter det nämligen, att om mannen efter vigseln erfar, att hans hustru förut haft något intimt förhållande, så kan han, om han andrager saken inom den föreskrivna tiden av sex månader från det hustruns "vanheder" blev av honom känd, få äktenskapet utan vidare upplöst. Men hustrun äger ej denna rätt, i fall hon erfar något i samma väg från hans ungarlärstid.

En svensk lagtolkare säger härom: "Ingalunda är det lagens mening, att mindre kyskhetsbrott skulle fordas av mannen än av kvinnan, — — — men lagstiftaren rättar sig ofta efter folks omdöme, och efter detta anses en kvinna mera genom den syndens förövande vanhedrad än en man som sig med lägersmål förser."

Och det är ju sant. Men orsaken? Varför är det så? På vilka grunder?

Här möter vi det stora spörsmål, som gjort så mycket väsen av sig och som, sådant det hittills blivit löst, varit orsak till oändligt mycken orättvisa, smärta och olycka, — frågan om könsdriften är starkare hos mannen än hos kvinnan.

Könsdriften hos människan och hos de andra djuren.

Från alla läppar påstås tvärsäkert, att mannen har starkare könsdrift. Är det också riktigt? Antagligen är det sant, att kvinnor i allmänhet, dessa eteriska väsen, skulle, om de bleve tillfrågade, försäkra att de har ingen könsdrift alls. Ty det är så himmelskt ärbart och sedligt moraliskt och kvinnligt att säga så. För en *riktig* kvinna skall detta vara en sak, som hon inte alls förstår. Det är finast! Om hon skulle våga säga, att hon har könsdrift — det vore rätt. Hur upp- och nedvänt är inte detta? Fördömt hyckleri, och vad värre är: dumhet.

Och männen har i sanning vetat att ockra härpå. Det är skillnad, förklarar de, på mannens och kvinnans förhållande i parningen. Han är en person med starka känslor, hon — en död apparat. Tydligast har den norska författaren Alexander Kielland uttryckt detta, då han skriver: "Man måste — synes det mig — vara alldeles ovetande om honornas väsen i naturen, då man vill likställa driften hos könen. Det förefaller mig, att t. o. m. ett barn måste kunna förstå, att det är mer drift och fart i ett brev än i en brevlåda."

Liknelsen är falsk. Kvinnan är ingalunda någon död apparat. Hon är en varmblodig varelse, full av känsla, av livsglädje, av drömmar och åtrå, ljuva aningar och stark njutning. Säkert har tusen kärliga män viskat till sin älskling: "Du kan inte vara så lycklig som jag", men lika säkert har lika många tusen kvinnor tyst tänkt: "Om du visste hur lycklig jag är". Och sorgligt vore det annars.

*

Hanarna av nästan alla djur har häftigare passioner än honorna, säger man. I följd härav är det hanarna som kämpar med varandra och ivrigt visar sina behag inför honorna.

Detta gäller dock inte djuret kulturmänniskan. Det är företrädesvis kvinnorna som koketterar med sina

behag för männen. Man må tala, hur mycket man vill, om fågelhanar, som utbreder sin fjäderdräkt i honans närvaro, — hos oss människor kan herrarna gärna stoltsera med sina glänsande skjortbröst, det är likväl damerna som lyser med sin fjäderskrud.

Det rubbar inte sanningen beträffande oss människor det minsta, att man erinrar om, att "av de få fiskar, på vilka iakttagelser blivit anställda, synes hanen mycket ivrigare än honan" (och likaså hos alligatorer och groddjur), eller att Kirby påpekar, att inom insekternas ofantliga klass "är lagen den, att hanen skall söka honan". Av Hunters intressanta iakttagelser av djurens vanor framgår, att honan t. o. m. kan ofta ses göra försök att undkomma hanen. Hur förhåller det sig härmed hos oss? Svaret lämnas i Kolmodin d. ä:s visserligen drastiska men träffande dikt:

*Ty mången sådant våld så illa ej behagar.
Och sker ej alltid våld, där man om våld sig klagar;
Hon strider så emot som den där tappa vill,
Hon skjuter väl ifrån, men släpper hellre till.*

*

Varför har hanen blivit ivrigare än honan, varför söker han efter henne och visar sig som den verksammare parten vid frieriet? — frågan framkastas av Darwin — och han besvarar den med att hänvisa till växterna och de lägre djuren. Hos de förra "måste fröämnena näras en tid bortåt efter befruktningen; i följd därav föres frömjölet nödvändigt till honorganet och anbringas på märket genom insekters eller vindens tillhjälp eller genom ståndarnas egna rörelser". Likaså hos lågt organiserade djur, vilka är fästade på samma ställe och har könen skilda: det hanliga elementet föres till det honliga. Är det fråga om djur, som inte är fästade på ett och samma ställe, men t. ex. inneslutna inom ett skal, eller om sådana djur som har obetydlig rörelseförmåga, så måste

hanarna utsätta det befruktande elementet för vådan av åtminstone en kort färd genom havsvattnet. Det skulle följaktligen vara en stor fördel för sådana djur, om hanarna förvärvade den vana att närma sig honan så mycket som möjligt, då de står i begrepp att utsända det befruktande elementet. Om, fortsätter Darwin, hanarna av åtskilligt lågt organiserade djur sålunda ursprungligen förvärvat denna vana att närma sig och uppsöka honorna, borde samma vana naturligtvis överflyttas på deras högre utvecklade hanliga avkomlingar, och dessa skulle begåvas med starka passioner för att bli verksamma sökare.

Omständligt vill Darwin styrka sitt påstående: Hanarnas sång är deras uppfordran till parning; deras många handa prydnader liksom deras körtlar för avsöndring av luktande ämnen (särskilt starka vid parningstiden) "tjänar endast till att locka eller uppegga honan"; orrtuppens spel är ingenting annat än en kallelse på henne o. s. v. Men om, jag säger om, det i stället är för att ge tillkänna var han är — vem är då den verksamma sökaren?

Hur som helst, vi civiliserade människor är så långt, långt upp på utvecklingsstegen, att vi till äventyrs är i detta hänseende inte alls analoga med växterna och de lägre djuren. Själv berättar Darwin, att redan på vägen upp till människan har det stundom försiggått en fullständig omflyttning av de ordinarie karaktärer, som är egendomliga för ettdera könet. Honorna har blivit ivrigare i sitt frieri — hos påfågeln lär de första anbuden göras av honan, — hanarna har blivit jämförelsevis passiva, ja vissa fågelhonor, erkännes det, har t. o. m. erhållit bjärtare färger samt utrustats med andra prydnader, ävensom blivit kraftigare och mer stridslystna än hanarna.

Hur har inte utvecklingen sedan fåglarna fortskridit? Att massor honor av människosläktet är både ivriga och stridslystna, det måste den vakna naturforskaren säkerligen erkänna, även om han inte sett något liknande hos honorna bland alligatorer och groddjur.

Gräsanden är strängt monogam, tama ankan i hög grad polygam. Vi är tama, vi människor, konstlade produkter.

Och vad könslivet angår, finns hos oss ingen brunsttid, som skulle kunna tyda på att samlagets enda mening vore avkomman, hos oss tillkommer ett väsentligt plus: en fristående njutningsform, en lycka, en glädje. Såsom redan den franske filosofen Montaigne uttryckte det: "Naturen har moderligt sört för, att de handlingar, som hon ålägger oss för vårt behov, även ska tillskynda oss njutning, i det hon leder oss dit, inte endast genom förnuftet, utan ock genom åtrån."

Frågan om denna åtrå, denna njutning är större hos man eller kvinna, löses således inte genom hänvisningar till den lägre djurvärlden.

*

Betraktar vi frågan fördomsfritt och klarsynt, ska vi finna — vad varje förnuftig och vaken person kunde tänka sig — att det finns starkt sinnliga män och starkt sinnliga kvinnor, och att det finns män och kvinnor, som inte är så sinnligt friska. Alldeles på samma sätt som det finns musikaliska män och musikaliska kvinnor, och det finns de som är mindre musikaliska, ja även grymt omusikaliska. Som bekant påstår den helige herr Mattheus, att det finns snöpingar, som är födda så av moderlivet.

Vari och hur skulle mannens starkare könsdrift visa sig? Jo, svarar man, det är han som är den aggressiva.

Vad säger t. ex. den allmänna meningen och skönlitteraturen om det? Båda talar ständigt om henne, den stora förförerskan. Vi stackars män blir ju alltid lockade av henne. Men den, som lockar, är väl i alla fall den aggressiva?

Skönlitteraturen och den allmänna meningen har för många, många fall träffat det rätta. Långt ifrån för alla. Ofta är det mannen som "lockar". Om oftare eller oftast, vem kan avgöra det?

Den danska med. professor Drachmann sade ärligt och klart, att det är omöjligt avgöra om könsdriften är starkare hos mannen än hos kvinnan. Från annat läkarehåll

har däremot anmärkts, att samlaget är för mannen fysiologiskt allt, för kvinnan blott inledningen till havandeskapets fysiologiskt långt mera ingripande och följaktligen för henne långt viktigare process. Som om inte kvinnan också skulle kunna känna ögonblickets lycka och njutning, utan tanke på fortplantning, digivning och barnungar. Det visar så ringa kännedom om kvinnans känsloliv, detta ideliga prat om fortplantningen! Jag tycker, att det levande livet talar om, att kvinnans könsdrift är stark, som en orkan, t. o. m. trotsande vida större hinder och svårigheter än de, männen haft att bekämpa. Ty låt oss se nyktert på saken.

Männen har haft *en* förfärlig fara som hotat dem, men också endast den: könssjukdomarna.

Samma fara har även hotat kvinnan, som tillika haft den hårda domen samt fruktan för följderna. Det oaktat har så otaliga kvinnor vågat bryta — är det inte bevis nog? Då hon så hårt utstötts om hon överträtt kyskhetsbudet, och då hon därmed utsatt sig för att bli med barn, så måste det ha varit stark lidelse som drivit henne. För ingen vill väl påstå, att det varit längtan efter barnet, som varit bestämmande för henne? Nej, längtan efter mannen!

Förfärande grym har därför dubbelmoralen varit. Den måste undergrävas, utrotas. Och därmed gör andra, nya sedlighetskrav sig gällande. Det gamla hyckleriet i och utom äktenskapet har plågat mänskligheten länge nog.

S. k. otrohet.

Om ni också kan passa på allt det andra, så är ni ändå inte herrar över deras själar. Då alla lås är stängda, sitter älskarn mitt i hjärtat.

Ovidius.

Det heliga äktenskapets mörkaste sida är den äktenskapsbrytande lustans eld, för att tala med gamla Job.

Sträng och hård fälls domen över den otrogna. D. v. s. över den kvinnliga parten, den gemena varelse, som gjort sig skyldig till detta vanärande brott. Äkta mannen, som hoppat över skacklarna, tas visst inte i försvar, han har handlat mycket orätt. Men det är så mycket som ursäktar honom: han är karl, han är mer utsatt för frestelse och han har ju sedan ungdomen vanan i sig att springa efter flickor. Hustrun i stället har alltid haft sitt tillhåll inom de fyra skyddande väggarna, hon är hemmets prydnad, som måste vara lika ren och fin — som de andra prydnadsföremålen.

En otrogen man ursäktas, nästan förlåtes, endast han konventionellt håller det i smyg. En otrogen hustru möts av allas förakt.

För att den offentliga meningen skulle få tillfälle att säga sitt ord om den olika domen över den otrogna hustrun och den otrogne äkta mannen, anordnade le Figaro, den stora Paristidningen, en gång en enquête, som blev synnerligen livlig och intressant. Den allmänna meningen har emellertid många meningar: så många klockor, så många toner.

En moralisk person — behöver jag säga, att det är en man? — skriver kort och gott: "Äktenskapsbrottet är en stöld."

En annan: "Båda äktenskapsförbrytarna är lika skyldiga."

En vänlig herre ser mer förstående på den äkta man som lägger sina ägg i grannens bo. "Hustruns äktenskapsbrott är däremot en förbrytelse: hon utsätter sig för faran att föra in en bastard i hemmet." Hur visligt och erfaren talar ej den mannen! Den otrogna hustrun kan släppa in en oäkting i hemmet. Det är odisputabelt. Hennes otrogna man kan endast smyga in en dito i en annans hem.

Några insändare hänvisar till statistiken: det finns flera kvinnor än män här på jorden, alltså har naturen bestämt mannen för polygami. Gud har instiftat det äkta förbundet, naturen har givit mannen så att säga otrohetscertifikat, — det kan kallas ordning.

En sträng herre säger att om en gift man är otrogen är hustrun skuld därtill. Naturligtvis. Hon är syndabocken. Och för att rätt bevisa sin sats, citerar han författaren Alphons Karr, som i en av sina romaner skriver: "Då det lyckats en flicka att locka den sällsynta fågeln, en make, i sitt nät, då tror hon att hon därmed har gjort allt, men hon misstar sig. Hon förstår att sätta ut sitt limspö, men hon har inte lärt att göra en bur, vari den fångna fågeln kan leva och trivas . . . Mina damer, lär er att göra burar och förse dem framför allt rikligt med smakligt frö." (Vilken värdig inrättning äktenskapet är, ligger i blotta talet om fånge och bur och gott foder. Annars menade nog den stränga herrn inte så alldeles galet, nämligen att hustrun må förstå att också vara mannens älskarinna, så att han inte skall behöva söka henne annorstädes. Redan Balzac hade i ett av sina verk, "Cousine Bette", resonerat om de s. k. anständiga kvinnornas bristfälliga kunskaper i kärleksangelägenheter, och han föreslog, att det borde anordnas offentliga specialskolor för att utfylla denna lucka. Något minst sagt upprörande för ett sedligt hjärta! Fast jag undrar vad förståndet en gång, då det får rätt att tala, skall säga?)

Efter denna parentes återgår jag till Figaro-enquêten.

Där förekommer en fördomsfri gammal dam — hon säger själv, att hon är mormor och känner livet, — hon menar, att hustruns otrohet kan vara nyttig och önskvärd. "Efter ett sådant försök med kokett erfarenhet, skänker hustrun sedan sin man något nytt, som hon lärt av sin älskare." Det är rysligt oanständigt sagt, men förtjusande vackert menat.

En dam av fina världen, såsom det heter, har förnumstigt hittat på, att barnet skall döma, då skulle man få veta sanningen. Och hon frågar: "Rodnar barnet över sin faders snedsprång? Nej. Är inte moderns felsteg både till skada och skam för barnet? Jo! *Det* avgör frågan."

Mot talet, att männens egoism skapat den olika domen över otrogen man och otrogen hustru, invänder en familjöm herre, som vill strängt hålla i de gamla hjulspåren, att männen endast har upptäckt en lag, som har sin fysiska och moraliska grund i själva den mänskliga naturen. Man kan inte lägga samma måttstock på båda könen, om man betänker den olycka, som hustruns äktenskapsbrott är för henne, hennes familj och samhället. Hustrun för ju in det i äktenskapsbrottet avlade barnet i familjen, medan mannen, som är otrogen, inte inför annans barn i sin familj; skadan, skymfen drabbar mannen, inte hustrun.

"Ack!" utropar spydigt en äldre fru, "tala inte om de blivande följderna av hustruns felsteg, ty ett sådant resonemang skulle skänka kvinnan över 50 år de absurdaste privilegier."

Som avslutning predikar en insändare omväxling för att hålla kärlekens nöje friskt, "och det behöver inte kallas otrohet, ty man älskar inte den andra", säger han.

Figaro vände sig även till Alexander Dumas d. y. Den berömda författaren hade ju ingående behandlat äktenskapsbrottet i otaliga av sina skådespel, liksom i de tendentiösa företalen, i broschyrer och romaner. Det är ett axiom, menar han, att alla män bedrager sina hustrur. Fast det betyder ingenting; hon däremot, äktenskapsbryterskan — Dumas har blott ett råd till äkta mannen:

"Döda henne!" Det är frågans lösning; så som han också tidigare hade utvecklat i en skrift, som på sin tid väckte kolossalt uppseende. Mannens äktenskapsbrott är grundat i tingens eviga natur. Dumas råder den bedragna hustrun att resignera, eller att vända sig till lagen eller till evangelium, den förra boken skänker skydd, den senare tröst.

*

Hustruns otrohet är ett brott, det är nästan alltid omkvädet. Både bland s. k. civiliserade och bland vildar.

Till och med bland de folk, där stor frihet lämnas de ogifta, kräves det trohet av — hustrun. Så hos polynezierna, mexikanerna, negrerna och kaffrerna. Hos de båda senare folken betraktas dock ett med en hustru begånget äktenskapsbrott inte så mycket som ett moraliskt felsteg, utan fastmer som ett ingrepp i en annan persons egendomsrätt. Den äkta mannen fordrar några kor i ersättning. Se'n han det fått, tar han saken lätt.

Enligt gamla testamentet är det blott kvinnan som kan bryta sitt äktenskap; mannen kan endast bryta en annans genom sexuell förbindelse med dennes hustru.

Samma var förhållandet i det gamla Rom. Och äkten-skapsbryterskan blev naken prisgiven åt alla statsborgare som hade lust; eller hon släpades ut på arenan, där en tjur hetsades på henne till publikens vilda förtjusning.

Där svartsjuka var okänd, där föll inte heller någon dom. Det finns nämligen folk, som tycks vara lyckligt befriade från den anfäktelsen. Portér berättar i "Histoire universelle des voyages" från en av Söderhavsöarna, att "Tawe var en av öns vackraste män. Han tyckte mycket om att pryda sig med smycken. En röd halsduk eller några glaspärlor ägde i hans ögon en oemotståndlig retelse, och för att skaffa sig sådana saker, erbjöd han det värdefullaste han ägde. Änskönt hans hustru var av en utomordentlig skönhet och han den ömmaste make, utbjöd han henne mer än en gång för att kunna komma över ett lysande halsband."

På Nya Zeeland kunde mannen låna bort sin hustru: ägarens rätt över sin egendom. Och på Ceylon, Grönland, Canarieöarna, Tahiti kunde mannen inte ära sin gäst hövligare än att erbjuda honom sin hustru. Lombroso berättar, att en hövding svarade en missionär, som var ytterst förtörnad över detta bruk: "Jag kan inte tro, att det finns nå'n religion, som förbjuder ett så oskyldigt nöje, varigenom på samma gång en tjänst visas landet, då det kan vara orsaken till en ny medborgare."

I gamla dagars Sverige slutligen har man, såsom här förut anförts, alltid varit mäktiga dygdig, moralisk och orättvis. Äktenskapsbryterskan har också alltid straffats. I Västergötland, under medeltiden, ledde mannen den otrogna till tröskeln, ryckte kappan, den gifta kvinnans hedersdräkt, av henne, skar av hennes kläder på ryggen och lät henne gå från bo och boslott.

I Uppland var kvinnans otrohet belagd med böter; kunde hon inte erlægga dem, hade mannen rätt att skära av henne lockar, näsa och öron och så låta henne gå.

Ständigt mannens rätt över hustrun. Det är det heliga äktenskapet.

*

Med flit har sjätte budet misstolkats, förvrängts. "Du skall inte göra hor" var, som J. P. Müller klart bevisar, inte ursprungligen en könsmoralregel, utan en lagparagraf, som skulle skydda mannens rätt, hans oinskränkta äganderätt över den kvinna eller de kvinnor, vilka han hade köpt eller på annat sätt skaffat sig som hustrur. (I tionde budet inrangeras hustrun så rörande vackert med mannens oxe, åsna och annan egendom, som "du inte skall hava lust till".) Han ville ha sin egendom, och dit hörde hustrun, för sig själv, och han ville vara säker på att de barn hon födde var hans. Därför påbjöd lagen, alltid stiftad av män: "Du skall inte göra hor". Och med hor menas den handling, som en mans hustru gör sig skyldig till då hon har umgänge med en annan man; och denna

andra mans handling blir naturligtvis också hor. De har båda begått den nattsvarta synden: otrohet.

Om ogifta var det inte alls fråga i de uttröskade, mestadels fåniga budorden. Fast av både judar och kristna har de vantolkats så, att varje ömmare förbindelse mellan man och kvinna, inte lagligt hopkopplade, är hor, en oförlätlig synd. Och värst skriker alla manliga snuskpellar samt alla olyckliga kvinnor, som blivit bedragna på köns-kärlekens friska glädje. Denna kategori kvinnor är beklagligen mäktas stor: kvinnor som, ej gifta, ej heller vill eller vågar knyta en fri kärleksförbindelse; och gifta kvinnor, som i följd av mannens likgiltighet eller dumhet eller nonchalans aldrig känt tillfredsställelsens sötma. Dessa kvinnor blir hänförda jesubrudar och går gladeligen ihop med hycklarna bland männen, som skryter med att rekommendera späkning — åt andra. Det är sjätte budets riddarvakt, sjätte budet, såsom det vantolkats, sjätte budet med krav på självkastning.

Men häremot reser sig den nya könsmoralen, som inte känner ordet: dom, då det är tal om vad naturligt är. Det är inte en ny dogm, hopspunnen av nya reformatorer, utan det är livet självt som framtingat den. Vem helst, som vill se, måste i våra dagar upptäcka, att förhållandet mellan man och kvinna inte mer är detsamma som förr. En större frihet har, trots allt rasande motstånd, trots alla hycklande beklaganden och ilskna rop på Moses, sprängt sönder den gamla uppfattningen. Till och med lagen har övergivit det jude-kristna fotfästet och känner inga otuktsbrott mer (andra än sådana som är emot naturen). Lagen har vidare måst medgiva, att det reglementerade äktenskapet inte är heligare än att det kan upplösas och de skilda parterna få inträda i nya, lika lagliga och heliga förbindelser, änskönt den gudomliga moralkodexen brännmärker sådant som hor. Det är livet som befäller. Livet, alltmer förfinat, kräver individernas frihet och lycka. De fördomar, som står i vägen, måste offras.

En ny könsmoral tränger fram genom samhällets alla klasser. Att den könsliga tillfredsställelsen måste vara

reglementerad, av prästen invigd, inskriven i kyrkboken — detta narrspel godkännes inte längre så enstämigt. Hur mycken olycka har det inte också alstrat! Vilket fördömt hyckleri har det inte väckt till liv! Så länge det är och blir rådande, skall kvinnan vara mannen underdånig. En grov förvanskning är det som de gör sig skyldiga till, vilka menar att den åldriga äktenskapsinstitutionen skulle utgöra skydd för henne. Ty slaveri är ingalunda detsamma som skydd.

Grymma domar, i århundraden fällda, har inte förmått mörda mäns och kvinnors lyckliga längtan och trängtan, lika litet som den allmänna opinionens tryck kunnat rubba en hårsån vid naturens krav. Men väl har förföljelse och vanära, som drabbat den heta, ovigda omfamningen, hämmat dess glädje och storhet samt på så vis förfalskat människornas könliv och, ända in i våra dagar, hindrat något så enkelt och vackert som kärlekens frihet.

10000000012284

LÄSESALSLÄN

Kungliga biblioteket

Nästa Hinke-broschyr

fortsättande ämnet:

Äktenskapet **på livstid eller** **på uppsägning?**

Innehåll:

Kravet på rena män. — Naturligt könsumgänte är synd, inte självbefläckelse och perversitet. — Äkta barn och mödrar, och oäkta. — Armodets dotter. — Läkarvetenskapen och hyckleriet. — Försiktighet contra fosterfördrivning. — Äktenskap eller fri kärlek? — Inte överdrift, inte avhållsamhet.

Pris 50 öre.

Alla rekvisitioner ställas till:

SVERGES KOMMUNISTISKA PARTI,
Luntmakaregatan 52 II, Stockholm.

Pris 50 öre.

Tr. Boken, Sthlm 1931